

Özel Eğitimde Oyun ve Müzik

Editör: Aydan Aydın

Editör: Aydan Aydın

ÖZEL EĞİTİMDE OYUN VE MÜZİK

ISBN 978-605-241-030-1

DOI 10.14527/9786052410301

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2017, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti. ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye’de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindeks.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000’in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

I. Baskı: Ağustos 2017, Ankara

Yayın-Proje: Özlem Sağlam

Dizgi-Grafik Tasarım: Didem Kestek

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Ciltevi A.Ş.

İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 2284 Sokak No:105

Yenimahalle/ANKARA

(0312 394 55 91)

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No: 26687

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

1. BÖLÜM: OYUN NEDİR, NEDEN ÖNEMLİDİR, YARARLARI NELERDİR?

Yrd. Doç. Dr. Aydan Aydın

Marmara Üniversitesi

2. BÖLÜM: OYUN, TARİHÇESİ VE OYUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Öğr. Gör. Kadriye Efe Azkeskin

Marmara Üniversitesi

3. BÖLÜM: OYUN KURAMLARI

Öğr. Gör. Dr. Gülçin Güven

Marmara Üniversitesi

4. BÖLÜM: OYUN TÜRLERİ: ÖZEL EĞİTİME GEREKSİNİM DUYAN ÇOCUKLARDA OYUN GELİŞİMİ VE AŞAMALARI

Uzm. Derya Karaaslan

Zeynep Kamil Eğitim ve Araştırma Hastanesi

5. BÖLÜM: ÖZEL EĞİTİME GEREKSİNİM DUYAN ÇOCUKLARA OYUN ÖĞRETİMİNDE BİLİMSSEL DAYANAKLI UYGULAMALAR

Yrd. Doç. Dr. Özcan Karaaslan

Marmara Üniversitesi

6. BÖLÜM: ÖZEL EĞİTİME GEREKSİNİM DUYAN ÇOCUKLARDA OYUNCAK SEÇİMİ VE ORTAM DÜZENLEMESİ

Yrd. Doç. Dr. Özcan Karaaslan

Marmara Üniversitesi

7. BÖLÜM: GELİŞİMSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARA OYUN ÖĞRETİMİ

Gizem Ergin

Anadolu Üniversitesi

8A. BÖLÜM: İŞİTME YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLERDE OYUN

Özel Eğitim Öğretmeni Gülsüm Elif Çorbacı Serin

*Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
Kurum Yöneticisi*

8B. BÖLÜM: MÜZİK EĞİTİMİ SÜRECİNDE İŞİTME ENGELLİLERDE ÇALGI ÖĞRETİMİ

Doç. Dr. Mehmet Ali Özdemir

Marmara Üniversitesi

9. BÖLÜM: GÖRME YETERSİZLİĞİNDEN ETKİLENMİŞ ÇOCUKLARIN OYUN VE MÜZİK EĞİTİMİ

Uzm. Özel Eğitim Öğretmeni Gülten Şen

*Milli Eğitim Bakanlığı Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel
Müdürlüğü, AR-GE Projeler Daire Başkanlığı*

10. BÖLÜM: CEREBRAL PALSY VE OYUN

Özel Eğitim Öğretmeni Özgür Konuk

Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı Metin Sabancı Okulları, Müdür yardımcısı

11. BÖLÜM: ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLAR İÇİN AİLE KATILIMININ ÖNEMİ VE PLANLAMA

Yrd. Doç. Dr. Handan Doğan

Maltepe Üniversitesi

12. BÖLÜM: ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARIN GELİŞİMLERİNİ DESTEKLEYİCİ ETKİNLİKLER

Yrd. Doç. Dr. Handan Doğan

Maltepe Üniversitesi

ÖN SÖZ

Özel gereksinimli çocukların eğitiminde çeşitli yöntemler kullanılmakla birlikte oyunun önemini göz ardı etmek, çocukların temel ihtiyacını da dikkate almamak anlamına gelebilir. Çünkü oyun çocukluğun en temel gereksinimlerinden biridir. Aynı zamanda oyun; çocukların içinde yaşadıkları çevreyi tanımaları, temel iletişim becerilerini kazanmaları ve uyumsal davranışları kazanmaları için önemli bir araçtır. Diğer yandan oyun oynamak çocukların eğlenerek öğrendikleri bir süreçtir. Söz konusu özel gereksinimli çocuklar olduğunda ise, özel gereksinimli çocuklar yetersizlikleri nedeniyle çoğunlukla oyun oynama ile ilgili güçlükler yaşayabilmektedirler. Başka bir deyişle; özel gereksinimli çocukların yetersizlikleri oynayarak öğrenme ve deneyimler edinme fırsatlarından yoksun kalmalarına neden olabilmektedir. Zaman zaman da özel gereksinimli çocuklar ile çalışan uzmanlar çocuklarla oyun oynamanın zorluğundan ya da özel gereksinimli çocukların oyun oynama konusundaki isteksizliklerinden ötürü oyunu ihmal edebilmektedirler. Bu durum özel gereksinimli çocuklara daha çok koşullandırılarak öğrenme ve zevk almadıkları, kurallara bağımlı öğrenme ortamlarının sunulmasına neden olabilmektedir. Elbette oyuna yer verilmeyen eğitim-öğretim yöntemleri ve ortamları da özel gereksinimli çocukların öğrenmelerine olanak vermektedir. Ancak öğrenme eyleminin edinme sürecine geçmesi için oyunun sunabildiği fırsatların zenginliği ve öğrenme de kalıcılığı sağlama özelliğinin de dikkate alınmasında yarar olduğu düşünülmektedir.

Dünyaya ilk geldiğinde ağlayarak, sesi ile varlığını duyuran bebek, yaşamın ileriki safhalarında da müzik ve ritim ile dünya ile ilişki kurar. Hatta anneler bebeklerini ninni ile uyutur, şarkılar ile eğlendirirler. Çocuklar büyüdükçe ritim tutarak, şarkılar söyleyerek hem eğlenir ve eğlendirirler hem de dil gelişimlerine katkıda bulunurlar. Müzik ve şarkılar söyleyerek kendini ifade etme imkanı bulan çocuklar aynı zamanda belleklerini de geliştirebilirler. Diğer yandan çocuklar keyif veren müzik ve şarkılar aracılığıyla rahatlama yollarını bulabilirler. Normal gelişim gösteren çocukların müzik yoluyla kendini ifade etme, eğlenme ve öğrenme fırsatlarının bir ihtiyaç olduğu düşünülecek olursa, özel gereksinimli çocuklarında buna ihtiyacı olabileceği dikkate alınmalıdır.

Yukarıda kısaca sözü edilen gerekçeler ve ihtiyaçlardan yola çıkılarak, özel gereksinimli öğrencilere oyun ve müzik öğretimini içeren bir kitabın hazırlan-

masının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda özel eğitim alanına katkı sağlayacağı düşünülen oyun ve müzik öğretimine ilişkin kaynak bir kitabın olmasının uzun dönemdir eksikliğini hissedildiği bilinmektedir. Yüksek Öğretim Kurumunun özel eğitim alanında yaptığı son değişiklikler ile yeni programda okutulacak dersler için kitapların hazırlanması gündeme gelince bu kitabın ders içeriğine göre hazırlanması sürecine girildi. Bu süreç içerisinde de kitaba bölüm yazacak yazarların bulunması oldukça zahmetli ve meşakkatli bir yolculuk oldu. Diğer yandan bu zorlu yolculuk aslında hem bir ihtiyacı hem de bir yoksunluğu ortaya çıkarması açısından da öğretici bir süreç oldu. Bu zorlu yolculukta bu kitabın hazırlanmasında katkı veren, destek olan tüm yazarlarımıza ve bizleri yazarlarımızla buluşturan değerli hocalarımıza ve arkadaşlarıma minnettarlığımı sunmak isterim. Dilerim bu kitap gereksinimli öğrencilerle çalışacak eğitimciler için oyun ve müzik öğretimini amaçlayan başka kitapların bir başlangıç olur. Özel eğitim bölümünde okuyan öğrenciler ile özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerimize katkı sağlaması amacıyla hazırlanan bu kitaba emeği geçen herkese sonsuz teşekkürler.

Editör, Aydan Aydın

İÇİNDEKİLER

Bölümler ve Yazarları.....	iii
Ön Söz.....	v

1. BÖLÜM

OYUN NEDİR, NEDEN ÖNEMLİDİR, YARARLARI NELERDİR?

Oyun Nedir? Neden Önemlidir?	2
Geçmişten Günümüze Kim Ne demiş?	5
Oyunun Yararları.....	5
Sonuç.....	12
Herkes İçin Oyun	13
Önemli Noktalar.....	14
Özet	15
Kaynakça.....	16

2. BÖLÜM

OYUN, TARİHÇESİ VE OYUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Giriş	22
Oyunun Tanımı ve Önemi	22
Oyunun Tarihçesi	25
Oyuna İlişkin Düşünürler ve Görüşleri	27
Önemli Noktalar.....	32
Özet	33
Kaynakça.....	33

3. BÖLÜM

OYUN KURAMLARI

Giriş.....	36
Oyun ile İlgili Kuramlar	37
Klasik Kuramları	37
Dinamik Kuramlar	39
Önemli Noktalar.....	43
Özet	43
Kaynakça.....	46

4. BÖLÜM

ÖYUN TÜRLERİ: ÖZEL EĞİTİME GEREKSİNİM DUYAN ÇOCUKLARDA ÖYUN GELİŞİMİ VE AŞAMALARI

Çocuklardaki Oyun Evreleri.....	48
Oyun Çeşitleri.....	51
Sınıf-Salon Oyunları	51
Açık Hava Oyunları	52
Doğa Malzemeleri ile Oyun	52
Yapı İnşa Oyunları.....	52
Manipülatif/Keşfedici Oyun	52
Hayali Oyunlar	53
Sembolik Oyun.....	53
Sosyodramatik Oyun	57
Özdeş Oyun.....	59
Önemli Noktalar.....	62
Özet	63
Kaynakça.....	64

5. BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİME GEREKSİNİM DUYAN ÇOCUKLARA ÖYUN ÖĞRETİMİNDE BİLİMSEL DAYANAKLI ÖYUNLAMA

Giriş.....	69
Oyun Öğretimine Yönelik Bilimsel Dayanaklı Uygulamalar	69
Yanlızsız Öğretim Yöntemleri	70
Etkinlik Çizelgesi.....	71
Sınıf-İçi Temel Tepki Öğretimi (Classroom Pivotal Response Training)	73
İlişki Temelli Uygulamalar	74
Gelişimsel, Bireysel Farklılıklara Yönelik ve İlişki Temelli Program	75
Etkileşime Dayalı Erken Eğitim Programı (Responsive Teaching)	82
Öğretmenlere ve Ailelere Yönelik İlişki Temelli Uygulama Örnekleri ve Öneriler.....	83
Zihin Kuramı	94
Eğitici Drama	94
Rol Yapma (Role Playing).....	95
Önemli Noktalar.....	98
Özet	99
Kaynakça.....	100

6. BÖLÜM**ÖZEL EĞİTİME GEREKSİNİM DUYAN ÇOCUKLARDA OYUNCAK SEÇİMİ VE ORTAM DÜZENLEMESİ**

Oyuncağın Tanımı.....	106
Oyuncağın Tarihsel Süreçteki Gelişimi	106
Oyuncakların Çocuğun Gelişimi ve Öğrenmesi Üzerindeki Önemi	109
Özel Eğitime Gereksinim Duyan Çocuklara Yönelik Oyuncağın Seçimi	112
Oyuncağın Seçiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	113
Özel Eğitime Gereksinim Duyan Çocuklara Yönelik Oyun Ortamının Düzenlenmesi	115
Önemli Noktalar.....	119
Özet	120
Kaynakça.....	121

7. BÖLÜM**GELİŞİMSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARA OYUN ÖĞRETİMİ**

Giriş.....	125
Oyunun Tanımı	126
Oyunun Gelişim Alanlarına Katkıları	127
Oyunun Motor Gelişime Katkısı.....	127
Oyunun Bilişsel Gelişime Katkısı.....	127
Oyunun Sosyal-Duygusal Gelişime Katkısı.....	128
Oyunun Dil Gelişimine Katkısı.....	128
Gelişimsel Yetersizlik ve Oyun	129
Oyun Davranışlarının Öğretiminde Kullanılan Sistematik Öğretim Uygulamaları	131
İpucunun Giderek Arttırılmasıyla Öğretim	132
İpucunun Giderek Azaltılmasıyla Öğretim	133
Aşamalı Yardımla Öğretim	134
Video Modelle Öğretim	136
Ayrık Denemelerle Öğretim	137
Önemli Noktalar.....	139
Özet	139
Kaynakça.....	141

8A. BÖLÜM

İŞİTME YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLERDE OYUN

Giriş.....	149
İşitme Yetersizliği Olan Bireyler.....	149
İşitme Yetersizliği.....	149
İşitme Yetersizliği Olan Bireylerin Özellikleri.....	150
İşitme Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimlerinde Kullanılan Yaklaşımlar ve Eğitim Ortamları.....	151
İşitme Yetersizliği Olan Bireylerin Gelişimlerinde Oyunun Yeri.....	152
Oyun ve Dil Gelişimi Arasındaki İlişki.....	152
Oyun ve Sosyal Gelişim Arasındaki İlişki.....	152
İşitme Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimlerinde Oyunun Yeri ve Öğretimi.....	153
Tanımlama ve Değerlendirmede Oyunun Kullanımı.....	153
Öğretim Yöntemlerinin İçinde Oyunun Kullanımı.....	154
Gelişim Dönemlerine Göre Oyunun Kullanımı.....	156
Önemli Noktalar.....	207
Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Öğrencilerin Oyun Eğitimi Süreci.....	208
Önemli Noktalar.....	213
Özet.....	159
Kaynakça.....	160

8B. BÖLÜM

MÜZİK EĞİTİMİ SÜRECİNDE İŞİTME ENGELLİLERDE ÇALGI ÖĞRETİM

Ses, Ritim ve Müzik.....	164
İşitme Engelliler.....	165
Müzik Eğitimi ve Çalgı Öğretim Süreci.....	165
Çalgı Öğretim Modeli Olarak “Renkler ve Şekillerle Öğretim”.....	167
İşitme Engellilerde Çalgı Öğretimi.....	173
Önemli Noktalar.....	176
Özet.....	176
Kaynakça.....	177

9. BÖLÜM**GÖRME YETERSİZLİĞİNDEN ETKİLENMİŞ ÇOCUKLARIN OYUN VE MÜZİK EĞİTİMİ**

Giriş.....	180
Dünyada ve Ülkemizde Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Öğrencilerin Müzik Eğitimi Tarihçesi	183
Dünyada ve Ülkemizde Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Öğrencilerin Oyun Eğitimi Tarihçesi.....	185
Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Öğrencilerin Müzik Eğitimi ve Öğretimi	186
Önemli Noktalar.....	207
Görme Yetersizliğinden Etkilenmiş Öğrencilerin Oyun Eğitimi Süreci.....	208
Önemli Noktalar.....	213
Özet	213
Yararlanılan Kaynaklar	214

10. BÖLÜM**CEREBRAL PALSİY VE OYUN**

Cp'de Oyun ve Müzik.....	218
Cerebral Palsiy'li Çocuklarda Oyun ve Oyuncak Seçimi.....	219
Motor Becerilerin Gelişimi İçin Öneriler.....	220
Duyu ve Algı Gelişimi İçin Önerileri.....	220
İletişim Becerilerinin Gelişimi İçin Öneriler.....	222
Duygusal Beceriler İçin Öneriler	223
Oyuncak Önerileri	223
Oyuncakları Uyarlamak İçin Bazı Öneriler	224
Cp ve Müzik	225
Önemli Noktalar.....	226
Özet	226
Kaynakça.....	227

11. BÖLÜM

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLAR İÇİN AİLE KATILIMININ ÖNEMİ VE PLANLAMA

Giriş.....	231
Aile Katılımının Amaçları.....	231
Aile Katılımının Yararları.....	232
Aile Katılımı ve Özel Gereksinimli Öğrenciler	233
Aile Katılımının Planlanması	235
Aile Katılımı Sağlanırken Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar.....	238
Aile Katılımını Etkileyen Etmenler.....	238
Ailenin Kültürel Özellikleri.....	239
Çocuğun Aldığı Özel Eğitimin Süresi.....	240
Ebeveynlerin Önceki Eğitim Deneyleri.....	240
Aile Katılımını Olumsuz Etkileyen Etmenler	241
Öğretmenlerden Kaynaklanan Engeller	242
Okul Yönetiminden Kaynaklanan Engeller	243
Aile Katılımının Sağlanabilmesi ve Katılımı Arttırmaya Yönelik Öneriler	244
Aileler Arası İletişim ve Etkileşim.....	246
Aile ile Etkileşimde Okul Personeline Öneriler	247
Önemli Noktalar.....	248
Özet	248
Kaynakça.....	249

12. BÖLÜM**ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARIN GELİŞİMLERİNİ DESTEKLEYİCİ
ETKİNLİKLER**

Giriş.....	255
Özel Gereksinimli Çocuklar İçin Oyun Ortamı Düzenlemesi.....	255
Neler Yapılabilir?	256
Oyun Alanları (Öğrenme Merkezleri) ve Etkinlik Önerileri.....	257
Farklı Öğrenme Merkezlerinin Çocuğun Gelişim Alanlarına Etkisi	257
Eğitsel Materyaller.....	258
Kaba Motor Gelişime Yönelik Materyal Örnekleri	261
İnce Motor Gelişime Yönelik Materyal Örnekler.....	263
Dil Gelişimine Yönelik Etkinlik Önerileri.....	265
Çeşitli Oyun Örnekleri	266
Önemli Noktalar.....	274
Özet	274
Kaynakça.....	275

1. BÖLÜM

OYUN NEDİR, NEDEN ÖNEMLİDİR, YARARLARI NELERDİR?

Anahtar Kavramlar

Oyun, oyunun önemi ve oyunun yararları

Amaçlar

Bu bölümü tamamladıktan sonra;

- Oyunun tanımını yapabilecek,
- Oyunun çocuğun gelişimindeki önemini açıklayabilecek,
- Oyunun gelişim alanlarına olan katkılarını ifade edebilecek,
- Oyunun eğitim ve öğretim çalışmalarında neden önemli bir araç olduğunu gerekçeleri ile örneklendirerek açıklayabileceksiniz.

İçindekiler

Oyun Nedir? Neden Önemlidir?

Geçmişten Günümüze Kim Ne demiş?

Oyunun Yararları

Fiziksel Gelişim ve Motor Beceriler

Bilişsel Gelişim ve Öğrenme Becerileri

Dil Gelişimi ve İletişim Becerileri:

Sosyal Gelişim ve Uyum Becerileri

Sonuç

Herkes İçin Oyun

Önemli Noktalar

Özet

Kaynakça

OYUN NEDİR? NEDEN ÖNEMLİDİR?

*Oyun eğlencelidir ancak sanıldığıının aksine
eğlenmek hafife alınacak bir eylem değil,
yeterlilik gerektiren ciddi bir eylemdir*

Oyun çocukluğun ve belki de çocuk olmanın en doğal parçasıdır. Çocuklar oyun oynayarak gerçek dünyayı tanıma, kendi potansiyellerinin farkına varma ve dünyada var oluşlarını gerçekleştirme imkânlarını bulurlar. Başka bir deyişle, çocuklar oyun oynayarak ve yeni deneyimler edinerek hem eğlenir hem de öğrenirler.

Oyun nedir?	Oyun ne değildir?
Oyun istemektir.	Oyun zorlama değildir.
Oyun özgürlüktür.	Oyun başı boşluk değildir.
Oyun eğlenmektir.	Oyun sıkıcı değildir.
Oyun ilişkidir.	Oyun kayıtsızlık değildir.
Oyun öğrenmektir.	Oyun boşa geçen zaman değildir.
Oyun keyiftir.	Oyun gerginlik değildir.

Çocuk oyun yoluyla çevresindeki kişiler, olaylar ve durumlar hakkında bilgi edinme, neden-sonuç ilişkilerini anlama ve çeşitli düzeylerde bilgi edinme imkânına ulaşmaktadır. Bu bağlamda, oyunun çocuk için ilgi, merak ve öğrenme isteğinin maksimum seviyeye çıktığı bir öğrenme laboratuvarına dönüştüğü söylenebilir (Pehlivan,2005).Çocuklar bilgi edinmeyi, bilgilerini yeni durumlarda kullanabilmeyi ve soyut düşünce yeteneklerini bizzat yaşantılayarak kazanırken(Tsao, 2002), oyun öğrenme yaşantılarının gerçekleşmesinde önemli bir kanaldır. Aynı zamanda çocuklar oyun oynayarak diğerleri ile birlikte eğlenmeyi, birlikte çalışmayı ve sosyal becerileri öğrenirler (Dodson, 1995;Vanderberg, 2006).

Oyun çocuğun kişilik yapısının gelişiminde, hayallerinin ve beklentilerinin gerçekleşmesinde, diğer kişilerle ilişkilerinin şekillenmesinde, sosyal gelişiminde, iletişimi ve etkileşimi sürecinde etkilidir (Sevinç, 2005). Diğer yandan oyun, erken dönem sosyal, bilişsel, sembolik ve dil gelişiminin ayrılmaz bir parçasıdır (Casby, 2003).Başka bir deyişle oyun yoluyla çocuklar gelişimlerinin gerekleri olan becerileri kazanma olanağı bulurlar. Bu kazanımları sırasında da kendilerini sözel olan ya da sözel olmayan davranışları ile ifade etme olanaklarını edinirler. Kısaca ifade etmek gerekirse oyun çocukların kendilerini gerçekleştirmelerinde önemli bir rol oynamaktadır.

DİKKAT

Oyun; Çocuğun Varoluş Biçimidir.

Donnelly ve Bovee (2003)'e göre oyun çocukluk dönemi uğraşısıdır. Sutton-Smith (1997) ise oyunu “*oyun farklı maskaralıkların yapılması yoluyla potansiyel sinaptik değişkenliğin güçlendirilmesine yol açar ve organizmanın kendi biyolojik karakterini model aldığı evrimsel sürecin tam bir taklididir*” şeklinde tanımlamaktadır. Tanımdan da görüleceği gibi, oyun çocukların sadece boş kaldıklarında vakitlerini geçirdikleri, başka bir deyişle oyalandıkları sıradan bir etkinlik değildir.

Oyun tek bir tanımlama ile açıklanamayacak kadar zor bir kavramdır. Çünkü pek çok aktiviteyi içeren geniş bir yelpazedir. Bu yelpaze; saklanıp “böö” yapma, bahçe etrafında dönme, motor ve heyecanlı keşifler, kuralsız oyunlar, yapı –inşa oyunlarını, sallanma, kayma gibi bahçe oyunları, tuz ve su oyunları, temsili oyuncaklarla oyunlar, rol yapma oyunları, şarkılı oyunlar, saklanma ve kovalamaca oyunları, şakalar, kelime oyunları, kart oyunları, takım oyunları şeklinde devam etmektedir (Boucher ve Wolfberg, 2003). Önemli olan çocuğun o sırada yaptığı şey değil, içinde bulunduğu ortamın havasıdır. Çocukların gözlem sonuçlarına göre oyun ve zevk arasındaki ilişki değişmeyen bir kesinliktedir. Üç yaşındaki bir çocuk tuğladan bir ev yaparken dikkat kesilir. Eğer daha küçük bir çocuk o evi yıkmaya kalkarsa son derece sinirlenir ve engelleyemezse çok üzülür. Böyle bir durumda çocuk ne güler ne de işi hafife aldığını gösteren bir davranışta bulunur. Aksine son derece ciddi bir tavır sergiler. Çünkü o evi yapmak kendi özgür seçimidir ve bundan zevk almaktadır. Seçme özgürlüğü, başka insanlar ve olaylar yüzünden zorlanmamış olmak oyunun en önemli özelliklerinden biridir (Ormanlıoğlu-Uluğ, 1999).

DİKKAT

Oyun; çocuğun oyalandığı bir eylem değil; çocuğun eğlenerek öğrendiği eylemlerdir.

Oyun çocuğun gelişimsel görevlerini ne kadar yerine getirebildiğinin anlaşılabilmesini sağlar ve gelişimsel kapasitesini yansıtır. Farklı oyun çeşitleri çocuğun gelişimsel durumunu yansıtabilir aynı zamanda da çocuğun bilinçsiz fantezilerini ve arzularını da açıklayabilir (Drake, 2005). Çocuk çok yönlü ve çeşitli oyuncak ya da malzemelerle oynarken rahatlar ve farklı, yaratıcı düşüncelerle hayal gücünü geliştirir. Oyun sırasında duygularını, düşüncelerini ve isteklerini ifade etme

yollarını dener (Güven, 2005). Winnicott (1968) oyunun, bireyin kendisi ile ilişkili olan duyguları yansıttığını vurgular (Akt. Drake, 2005).

DİKKAT

Oyun; çocuğun kendini ifade ediş biçimidir.

Oyun, bir yandan çocuğun gelişimine katkıda bulunurken, öte yandan eğitici bir değere sahiptir. Oyun çocuğa toplumsal beceriler kazandırır, duygusal doyum sağlar ve en önemlisi onu özgürleştirir. Böylece çocuğu öğrenmeye hazır hale getirir (Yavuzer, 2005). Diğer yandan oyun çocuğun içinde bulunduğu kültüre açılan bir penceredir. Oyun yoluyla çocuk sosyal ve kültürel normları öğrenir ve o kültürde neyin önemli ve uygun olduğu hakkında bilgi edinir. Kısaca oyun, çocuğun yaşadığı kültüre hazırlayan önemli bir alıştırmadır (Jordan, 2003). Çocukların okul öncesi dönemde tüm bu gelişim alanlarının desteklendiği, eğlenerek ve yaşayarak öğrendiği alanlardan en önemlilerinden biri de oyundur. Pek çok araştırma sonucu çocukların fiziksel gelişimlerinde (Jobling ve diğ., 2006), sosyal ve duygusal gelişimlerinde (Maguire ve Dunn (1997; Swindells ve Stegnitti, 2006; Sigafos, 1999; Stanley, 2003; Shim, Herwig ve Shelly, 2001), bilişsel gelişimlerinde (Saracho, 1999; Nielsen ve Dissanayake, 2000; Craig ve Baron-Cohen, 1999; Baron-Cohen, Leslie ve Frith, 1985) ve dil gelişimlerinde (Lewis, Boucher, Lupton ve Watson, 2000; Zercher, Hunt, Schuler, Webster, 2001; Stanley, 2004; Ahioglu, 1999; Stanley ve Konstantareas, 2007; Sarimski ve Suss-Burghart, 1991) oyunun gelişime katkıları ve önemini desteklemektedir.

Oyunun çocuğun gelişiminde neden önemli olduğunu tartışınız.

Düşün ve Tartış

Oyunun eğitimdeki yeri ne olmalıdır? düşünüp tartışınız.

Oyunun çocuğun oyalandığı bir eylemler dizisi olarak görülmesine ilişkin yaygın düşüncenin kaynakları üzerinde düşünüp tartışınız.

Normal gelişim gösteren çocukların oyun oynama davranışlarının bir ihtiyaç mı yoksa bir görev mi olduğunu düşünüp tartışınız.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KİM NE DEMİŞ?

Platon (M.Ö. 427-347); çocuk yetiştirmede sert yaklaşımların onları sessiz, *ruhsuz ve başı eğik yapacağını, bunun da gündelik hayat ve medeni yaşamın gereksinimlerine uygun düşmeyeceğini,*

Comenius (1592 -1671); çocuğun gelişiminde çok önemli bir öğrenme aracı olduğunu,

Jean-Jacques Rousseau (1762); doğal çocukluğun meraklı ve neşeli bir etkinliği olduğunu,

Froebel (1782-1852); oyunun doğal-ruhsal duygu ile akıl arasında arabulucu rolü oynadığını,

Schiller ve Spencer (1820-1903); çocukların günlük enerjilerini boşaltabilmeleri için gerekli olduğunu; (Akt. Sevinç, 2005).

Karl Grass (1901); yetişkin yaşamda gerekli olacak becerileri oyun yoluyla deneyimlediğini,

Stanley Hall (1906); çocukların oyunlar yoluyla içgüdüsel davranışlarından kurtulabileceğini,

John Dewey (1902); oyunun sosyal öğrenmeyi sağladığını, çocukları sosyal ve demokratik hayata hazırladığını,

Sigmund Freud (1920-1961); oyunun çocuğun iç dünyasını, ve duygusal yaşamını yansıttığını, **Anna Freud** (1965), **Melanie Klein** (1932), **Erik Erikson** (1950) ve diğer gelişimsel çocuk psikoanalistleri, oyunun sembollerden oluştuğunu ve merkezinde de çocuğun korku ve isteklerini bulundurduğunu ifade etmişlerdir (Akt. Drucker, 1994).

Oyunun Yararları

Fiziksel Gelişim ve Motor Beceriler: Oyun oynama, özellikle koşma, atlama, tırmanma, sürünme gibi fizik gücü gerektiren oyunlar, çocuğun vücut sistemlerinin düzenli çalışmasını sağlar. Vücuttaki fazla yağların yakılması, kasların güçlenmesi, iç salgı bezlerinin daha düzenli çalışması gibi özellikle büyümeye ilişkin işlevlerin yerine getirilmesi, vücudun hareketini gerektiren bu oyunlarla sağlanır (Baykoç Dönmez, 2000). Oyunun içerisinde, özellikle mücadele oyunları içerisinde çocuklar sürekli olarak koşmak, zıplamak, tırmanmak, çekmek, itmek, boğuşmak, taşımak kısaca vücut özellikleriyle mücadele etmek durumundadırlar. Bu süreç içinde solunum, dolaşım ve sindirim sistemini olumlu etkilemektedir (Hazar, 1996). Diğer yandan çocukların kas sistemlerini, dolaşım sistemlerini,

solunum ve sinir sistemlerinin gelişmesini sağlayan hareketli oyunlar, çocukların kuvvetli, çabuk, esnek ve dayanıklı olmalarını sağlar. Ayrıca hareketli oyunlar çocukların koordinasyon ve beceri gelişimini sağlar (Tuncor, 2000.). Diğer yandan oyun aktivitelerinde motor tepkilerin denenmesi hızlı, akıcı olmasını sağlar. Oyun süreci içerisinde çocuk kendi bedeninin dünya üzerindeki etkisini ve kontrolünü de öğrenmektedir (Doğanay, 1998). Başka bir deyişle oyun, çocukların fiziksel gelişimlerine katkıda bulunurken yaşlarına uygun motor becerileri kazanmalarına da olanak sağlamaktadır.

Hareket sadece bedensel gelişimi kapsamaz aynı zamanda bilişsel gelişimin de kaynağını oluşturur. Hız, mesafe algısı, engellerle baş edebilme, problem çözme, başkalarıyla eşgüdüm sağlama, tasarım yapma, inşa etme vb. sürekli hareket değişime yer verdiği için yaratıcılık özelliklerini de taşır. Yer değiştirme, yeni bakış açıları kazanma, uyum sağlama, esneklik ve akıcılığa temel teşkil eder (Sevinç, 2004). Diğer yandan oyun çocuklara yara bereyi sorun yapmadan dayanmayı, büyük yorgunluklara neşe ile girmeyi öğretir (Russell, 1996). Görüldüğü gibi çocuklar hareket halinde oyunlar oynarken sadece hareket ederek enerjilerini boşaltmıyorlar. Hareketli oyunlar aracılığıyla bedenlerini tanımakta, yapabileceklerinin sınırlarını fark ederek kendi potansiyellerini geliştirme fırsatlarını edinmektedirler. Diğer yandan kendi beden farkındalığını kazanan çocukların dayanma güçlerini de sınyarak, zorluklar ile baş ederek mücadele etmeyi dolayısıyla da yaşamda var olmanın ön provalarını yaptıkları da söylenebilir.

Bilişsel Gelişim ve Öğrenme Becerileri: Bilişsel kuramcılardan Piaget oyunun çocuğun bilişsel gelişimine katkıda bulunduğunu ifade ederken (Akt. Wolfberg, 1999), oyunu somut yaşantı ile soyut düşünce arasındaki boşlukta var olan bir köprü olarak tanımlamıştır. Oyunda duyuşsal motor beceriler ile somut nesnelere, çocuğun gerçekleştirdiği sembolleştirmeye ile alışveriş içinde bulunurlar. Oyun, çocukların kendilerini kontrol altında ve daha güvende hissederek yaşantılarını organize etmelerini sağlar. Oyunun öncelikli işlevi, çocuğun gerçekte karşılaşılabileceği zor durumlarla baş edebilme yollarını kazandığı, temsil etme imkânını vermesidir (Landreth, 1991). Bilişsel gelişim nesnelere hareket ettirmek yoluyla duyuşsal keşfi, basit tekrarlayıcı oyunları, nesnelere ilişkili oyunları, yapı-inşa oyunlarını ve amaca uygun problem çözme ile nesnelere fiziksel özellikleri kadar o özelliklerin işlevlerinin de farkında olmayı yansıtır (Jordan, 2003). Çocuklar da oyun oynayarak nesnelere ve özelliklerini tanır, nesnelere ile neler yapabileceğini, nesnelere-olaylar ve kişiler arasındaki ilişkileri anlama fırsatı edinirler. Bunlarla birlikte kendilerinin de nesne-durum ve kişiler üzerindeki olası etkilerini sınyarak farkındalıklarını geliştirebilirler.